

GYERMEKEK MESÉLIK*

Inge

(Inge 1935-ben született Németországban, Kippenheimben)

1938-ban alig voltam hároméves. November 9-én reggel valami szörnyűség történt. Dörömbölésre, ordítózásra ébredtünk. Sosem fogom elfelejteni! SS katonák özönlöttek a szobába. Ráüvöltöttek apámra, hogy öltözzön fel, majd elhurcolták magukkal. A nagyapámat és a többi férfit a zsinagógában fogták el. Fiatalemberek kövekkel dobálták a házunkat, minden ablakunk betört. Az egyik téglá majdnem eltalálta a fejemet. Ha anyám nem húz arrébb, biztos agyonütött volna. A hátsó udvarba menekültünk. Pár nappal később egy rendőr szennyes ruhával, ingekkel telt fonott kosárral állított be. „Elhoztam az emberek ruháit” – mondta. Anyám attól félt, hogy megölték őket. Stuttgartba sietett, a szomszédos város katonai parancsnokságára. Bemutatta a Trinidadba szóló jegyeket. Ezzel igazolta, hogy engedéllyel távozhattunk Németországból. Kiderült, hogy apámat is, nagyapámat is ők tartják fogva. Nem tudom, miket mondott anyám, de végül sikerült őket elhozni.

Tudtuk, hogy nincs más választásunk, el kell mennünk Németországból. Kétségbeesett leveleket küldtünk amerikai rokonainknak, de senki nem segített. Azt írták, ne akarjuk növelni a többmillió munkanélküli számát. Így aztán sokakhoz hasonlóan mi is Németországban ragadtunk. Apám, lévén hadirokkant veterán, biztonságban érezte magát. Jó német volt, még vaskereszttel is kitüntették. Nem érezte a veszélyt annak ellenére, hogy már megismerkedett a „dachauai módszerekkel”, a kínzásokkal. Hat hetet töltött ott. Dachauban nagyapám is volt, csak néhány héttel túl szabadulását.

Aztán különböző rendeleteket hoztak. Például zsidó gyerekek nem szabadott szánkózni. Egyre több dologról kellett lemondanunk. Minden héten valami másról. 1940-ben kellett elkezdenem az iskolát, de nem járhattam oda, ahová a többiek. A stuttgarti községi iskolába kellett beiratkoznom, a környéken egyedül oda járhattak zsidók. Mindössze két tanterem volt. Az egyikbe elsőtől negyedikig, a másikba ötödiktől nyolcadikig járhattak. Hát jó bő volt a tananyag. 1940 végén kezdtek el az embereket kelet felé szállítani, Łódźba és Rigába. Majdnem az összes iskolatársamat Rigába szállították. Az iskola be is zárt hat hónap múlva. 1941 végén vitték el a nagyanyámat. Akkor apám kérvényt írt a hatóságokhoz, arra hivatkozva, hogy hadirokkant veterán. Gondolom, addigra megkapta már a sorsszámát, amellyel Minszkbe vagy Łódźba szállították az embereket. Nagyon hosszú levelet írt, és mellékelte a sérüléséről készült röntgenfelvételeket is. Ez használt 1942-ig. Utána viszont az első transzporttal vittek bennünket Theresienstadtba. Az én számom 13-1-108 volt. A 13-as jelentette a körzetet, azaz Württembergert. Az 1-es azt jelentette, hogy első szállítmány. 408-as volt a személyi számom. Írásos utasítást kaptunk: varrógépet és más használati tárgyakat vihetünk magunkkal, mert áttelepítenek bennünket. Nem szerepelt

a papíron, hogy hová megyünk. Mindent összecsomagoltunk, amit csak tudtunk. A csomag nagy része soha nem érkezett meg. Gondolom, fel sem tették a vonatokra. Arra emlékszem, hogy volt egy kis fából készült kitzúzó kabátomon. Egy SS nő elkérte tőlem: „Add ide, ahová te mész, ott nem lesz rá szükséged.” Akkor nagyon megijedtem, hogy a babámat is elveszik. Ez volt a legkedvesebb játékomban. Kétéves koromban kaptam a nagyanyámtól. Különösen a szívemhez nőtt... Még ma is megvan... A németek még a ruhám alá is benéztek, nem rejtettem-e el valamit. Én voltam a legfiatalabb az ezerháromszáz fős transzportban.

A megérkezésünk félelmetes volt. Kiszállítottak a vagonokból, aztán ránk parancsoltak, hogy meneteljünk. Korbáccsal hajtottak bennünket, túlnyomó többségben idős embereket és hadirokkantakat. Sokan lefeküdtek az út szélére, mert nem tudtak továbbmenni. Hosszú volt az út. Arra emlékszem, hogy segítettem egy lánynak valami nehéz csomagot cipelni. Egyik kezemben a babámat tartottam, a másik kezemmel pedig a csomagot vonszoltam magam után. Szüleim testükkel próbáltak megvédeni a sűrűn suhogó korbácsütésektől. Félelmetes érzés volt. Végül nagy nehezen megérkeztünk. Egy katonai barakkban szállásoltak el, ami hasonlított egy várbörtönhöz. Később megtudtuk, hogy a theresienstadti laktanyában vagyunk. Teljes volt a zúrzavar. A csaknem ablaktalan hodályban ágy nem volt, csak csupasz kőpadló. Körülöttünk a sötétben több ezer ember mocorgott, helyezkedett. Képtelenek voltunk megérteni, mi történik. Volt velünk néhány takaró, azokat tettük a földre, és megpróbáltunk valahogy betakarózni. A körülöttünk haldokló emberek szörnyű szagot árasztottak. Az idős emberek nehezen tudták elviselni a körülményeket. Már az első napokban sokan meghaltak. Szinte azonnal vérhast kaptak, elhagyták magukat, feladták...

Amikor megérkeztünk, egy cseh asszony azt tudakolta, hány gyerek van a csoportunkban. Mondták neki, hogy én vagyok az egyetlen. Odajött hozzánk, és megkérdezte szüleimet, tudnak-e valamit a földre rakni, amin alhatnak. „Nincs semmink” – válaszolták. „Majd én adok a matracunkból egy darabot. Tudják, nekem is van egy fiam.” A kislát akkor töltötte be a harmadik évét. Csodálatos asszony volt. A férje a konyhán dolgozott, ahonnan mindig lehetett ételt szerezni. Mindent megosztott a többiekkel. Nekem is elhozta a matrac egy darabját, ahogy ígérte. Később azt ajánlotta, költözzünk át az épület másik felén lévő gyerekszobába, mert ott ablakok is vannak. A mi helyünk sötét volt, és levegőtlen, akár egy földalatti börtön. Szüleim unszolására átköltöztem a gyerekek közé. Majdnem mindenki csehül beszélt, nem értettem egy mukkot sem. Én csak németül tudtam. Minden reggel az udvaron sorakoztunk. Csehül kellett számolnunk: „jeden, dve, tri, čtyri.” Akkor tanultam meg egy kicsit csehül.

Aztán kitört a skarlátjárvány. Azonnal elkaptam egy másik kislánytól. Ágyunk nem volt, én még mindig azon a kis matracdarabon aludtam. Rövidesen nagyon magasra szökött a lázam. Nem tudom, mi ütött belém, de egyszer csak felugrottam, és kirohantam a teremből. Meg akartam keresni a szüleimet. Nagyon veszélyes volt elhagyni a termet, de semmi nem érdekelt, csak megtaláljam őket. Fogalmam sincs,

* Children's Oral History Archive (Rochester 1986, kézirat).

hogyan sikerült, de valahogy a testeken átbukdácsolva rájuk találtam. Mondtam nekik, hogy soha többet nem megyek vissza, még akkor sem, ha az jobb hely.

Aztán elvittek a kórházba. Emlékszem, ahogyan betoltak a gyermekosztályra az „ágyas kocsi”, ahogy mi neveztük. Kétkerekű talicskával szállították a halott gyerekeket ki, a betegeket be. Talán hatvan-hetven gyerek lehetett ott. Kettesével feküdtünk az ágyakban, lábtól-fejtől. Az a néhány orvos, aki ott volt, csak a fejünket simogatta meg párszor. Kezelnem nem tudtak, gyógyszerük egyáltalán nem volt. Talán négy hónapot töltöttem a kórházban, ugyanabban a hálóingben, mosdás nélkül. Siralmas állapotba kerültem. A hangomat elvesztettem, és a hajam úgy tele volt tetűvel, hogy le kellett vágni. Augusztus végén kerültem be a kórházba, és decemberben jöttem ki onnan.

A kórházi szobánkban lévő egyetlen kis ablak nagyon magas volt. Néha felmáztunk oda, hátha meglátjuk a szüleinket. Nagyon ritkán sikerült is velük beszélünk. Két-három gyerek fért az ablakhoz egy időben. A szülőket nem engedték be, mert fertőző betegek voltunk. Időközben anyám dolgozni kezdett a kórházban. Ő mosta a tifuszos betegek ruháit, és takarított is. Később áthelyezték a gerontológiai részlegre ápolónőnek.

Theresienstadtban így teltek a napjaink: a korai ébresztés után azonnal sorba álltunk feketekávéért, amit legtöbbször meg sem ittunk. Olyan átlátszó volt, hogy abban mostuk ki a ruháinkat. Aztán egy kicsit játszottunk a környező blokkokban lévő gyerekekkel, de folyton ránk szóltak a felnőttek: „Ne rohangáljatok olyan sokat, mert megéhezték, és nem tudunk adni semmit! Vigyázzatok a ruhátokra. Ha elszakad, nem tudunk másikat adni!”

Azután előlről ugyanaz: ismét sorban állás. Hosszú, kígyózó sorban álltunk a pléhcspajakkal ebédért. Furakodtunk, lökdösődünk, hogy hamarabb kapjuk meg. Állandóan turkáltunk a konyha körüli szemétkben. Apám nagy szakértő volt ebben. Tudta, hová dobják a lerágott csontokat. Összegyűjtögette őket, aztán otthon újra megfőzte, mi meg lerágtuk, ami még maradt rajta. Ha sikerült egy kis darab krumplit találnunk, levest főztünk belőle. A terem közepén volt egy kis vaskályha, de nem tudtunk mivel tüzelni. Főleg könyvekkel tüzeltünk, de nem tartott sokáig. Este minden ugyanúgy ismétlődött. Órákig vártunk egy kis krumplira vagy levesre, és ha megkaptuk, vége volt a napnak. Nagyon kicsi volt a kenyéradagunk. Emlékszem, hogy apám megjelölte a kenyeret. Hétfőn ettől eddig ehettünk belőle, aztán a keddi nap következett. Nagyon vigyáztunk, hogy ne haladjuk túl a jelet. Persze a kenyér majdnem ehetetlen volt. Sokszor gesztenyéből készült, és csak félig volt megsütve. Tulajdonképpen az egész napunk keresgéléssel telt el, főleg enivaló után kutattunk. Állandóan éhesek voltunk. A barátnőmmel sokszor azon versengtünk, ki tudja felidézni a legfinomabb süteményt vagy habostortát, aztán elképzeltük, milyen íze van. Abban is versenyeztünk, kinek látszik ki több bordája.

A következő történetről az a mondás jut eszembe, hogy „szegény, mint a templom egere”. Egyszer kinyitottam azt a kis dobozt, amiben a babámat tartottam. Ezt a kis bőrt találtam benne. Nem tudtam elképzelni, mi a fene lehet az. Kiderült, hogy egy kisegér, aki éhenhalt. Teljesen megaszalódott, kifogyott a bőréből. Még az egereknek sem volt mit enni...

A tizenévesek két nagy épületben laktak. Osztályokra osztották őket, és a tanárok elkezdtek a tanítást. Én is megtanultam egy kicsit angolul. Verseket magoltattak be velünk, hogy tornáztassuk az agyunkat.

A táborból két-három havonta indították a transzportokat. Egyszerre körülbelül ezer fő ment el, de senki sem tudta, mikor kerül rá a sor. Még irigykedtünk is azokra, akik elmentek. Miért nem mi kerülünk ki innen? Miért kell pont nekünk maradni? Biztosak voltunk benne, hogy ennél csak jobb helyre lehet kerülni. Amikor a legjobb barátom elment, nagyon irigyeltem, de balsejtelmek is gyötörtek. Akkoriban egy kicsit vallásosabb voltam, mint manapság. Megbeszéltem Istennel: „Kérlek, tedd azt, ami nekünk a legjobb. Félek a másik helytől, nem tudom elképzelni, milyen lehet. Te biztosan tudod... Ha rosszabb, mint ez, kérlek, ne küldj oda bennünket”.

Egy idős néni, akit anyám gondozott a gerontológiai osztályon, varrt egy kis düfintarisznyát a babámnak, hogy az is indulásra készen álljon. A néni táskája is mindig be volt csomagolva, hogy indulásra kész legyen.

1944 végén a tábor majdnem kiürült. Nagy sürgés-forgás kezdődött. Mindent hófehérre meszeltek, próbálták a tábort elfogadhatóvá varázsolni. Még külön gyerekpavilont is felállítottak. Aztán jöttek a vöröskeresztesek, filmeket is hoztak magukkal. Sajnos anyám nem engedte, hogy odamenjek. A vöröskeresztesek nemsokára elmentek, és minden folyt tovább, ahogy addig. Egy nagy színjáték volt az egész, semmi sem változott.

1945 elején Theresienstadtba szállítottak egy csomó embert más táborokból. Auschwitzból és más helyekről érkeztek csontsoványan, meggyötörtén. Akkor tudtam meg, mi történt a többiekkel.

Néhány évvel ezelőtt elhatároztam, hogy számot vetek az életemmel. Elhatároztam, hogy visszamegyek Theresienstadtba, és felnőtt szemmel megnézem, mi történt ott valójában. Dachauban is elmentem, mert ott volt apám és nagyapám. Különös élmény volt, akár egy álom. Hogyan tudtunk azzal a tudattal élni, hogy bármelyik pillanatban meghalhatunk? Hirtelen valami semmihez sem fogható érzés töltött el: „Abban az utcában sétálok, amelyikben akarok! Szabad vagyok!”

Egy vers Inge Theresienstadtban írt naplójából (1944):

*Ha kismadár lennék
Senki sem kérdezné
Miért szállok oly magasra
Csak repülnék csak dalolnék*

1945. május 8-án a szovjet csapatok felszabadították Theresienstadtot. Inge és szülei visszatértek Németországba, majd kivándoroltak az Egyesült Államokba. Inge jelenleg vegyész egy New York-i kórházban.

DÁVID

(Dávid a Lengyelországi Deblinben született 1938-ban)

Amikor elkezdtem tanulni a héber ábécét, megmutatták az első két betűt, aztán ellenőrizték, hogy tudom-e. Tanárom azt ígérte, hogy ha megtanulom, egy angyal cukorral fog megjutalmazni. Ahogy olvastam a betűket, hirtelen egy cukor esett a fejemre: megjutalmaztak! Jól emlékszem erre az esetre, hiszen valóban azt hittem, hogy a cukrot egy angyal hajította le az égből.

Legkorábbi emlékeim a gettóból származnak. Anyámmal voltam ott. Arra emlékszem, hogy rengetegett főzött, aztán

szétosztotta azok között, akik szégyelltek kérni. A konyhában mindig hatalmas lábasokban rottyogott az étel. Egyszer csúnyán leforráztam a lábam, mert rám ömlött egy fél lábas forró leves.

A gettó egyfajta munkatábor volt, de nem hasonlított a koncentrációs táborokra. Német üzletemberek irányították, akik nem tartoztak a Gestapó alá, csak ingyen munkaerőre volt szükségük. Apám minden reggel korán elment dolgozni, anyám volt a tábori szakács. Katonai barakkokban laktunk rengeteg családdal együtt.

Mi, gyerekek többnyire kint játszottunk a barakkok között. Alagutat építettünk homokból. Nyár volt és nagy hőség. Aludni is alig tudtunk, a levegő sűrű volt a rovaroktól. Sokszor ott aludtunk el a homokon a barakkok előtt. Kezdetben a gyerekek kaptak külön ételt, de nem emlékszem, meddig tartott ez. Egyszer szalámit is kaptunk. Erre azért emlékszem, mert a szüleink megengedték, hogy bármit megegyünk, bár ők tartották a kóser étrendet.

Egy napon SS-ek jöttek a városba. Abban a pillanatban megváltozott minden. Tudatták velünk, hogy mindenkit elszállítanak, de nem mondták meg, hová és mikor. Csak azt hajtogatták, hogy vége a jó időknek, és ezt be is bizonyították. Ütötték-verték az embereket, rettegtünk tőlük. Vérebeik is voltak. Egyszer elfogtak valakit, aki szökni próbált a gettóból, és odalökték a kutyaéknak.

Tisztán emlékszem, amikor az első zsidó szállítmány elindult Deblinből. A nővéreim is a vonaton voltak... Ha valamit ki akartak hirdetni, mindenkinek a piactéren kellett gyülekezni. Sorba állítottak bennünket. Anyám a karjában tartott engem, József, a bátyám mellettünk állt. Fogalmam sincs, hol volt akkor apám és a másik bátyám. Lövések dördültek. És akkor elkezdtem hangosan bömbölni, és ordítottam anyámnak, hogy menjünk a másik sorba. Anyám nem akart menni, én pedig tovább sírtam, és mutogattam a másik sorra. Nem hallgatott rám, ráncigálni kezdtem a haját. Végre megmozdult, de egy német észrevette, és felemelte a korbácsát, hogy ráüssön. Abban a pillanatban egy másik férfi is elindult a másik sor felé. A mi németünk odarohant hozzá, rólunk elfeledkezett. Később kiderült, hogy az a sor, amiből én kikényszerítettem anyámat, egy megsemmisítő táborba ment, Sobiborba. Senki sem maradt közülük életben.

Minket a csestochowai koncentrációs táborba szállítottak. Családunk megmaradt tagjait szétszórták. Csak anyám volt velem. Különválasztották a férfiakat és a nőket, kor szerint is osztályozták az embereket. Egy hatalmas, barakkszerű terembe tereltek. Két-három szintes emeletes ágyakkal volt tele. Rengeteg embert zsúfoltak össze, egymás hegyén-hátán tolongtunk. A gyerekeknek az ágyak végénél kellett sorakozniuk. Egy német katona állt velünk szemben, lövésre kész géppuskával. Aztán egyszer csak leengedte a karját, és én odamehettem anyámhoz. Anyám elmondta, hogy csak harminc gyerek maradt itt, a többi elvitték. Figyelmeztetett, hogy nem mehetek ki az épületből, csak akkor, ha ő biztonságosnak találja. El kellett bújniom a legfelső ágyon, a takaró alatt. A többi mama is ezt tanácsolta a gyerekének. Ha jöttek a németek, mindenkinek a takaró alá kellett bújni, nehogy észrevegyenek bennünket.

Néha kimehettünk levegőzni, de minden gyerek tudta, ha a németek észrevesznek, lelőnek. Állandóan rettegtünk. Mindössze annyit értettünk az egészségből, hogy a fegyverek embert ölnek, és a németek állandóan fegyvert tartottak a kezükben. Csestochowában az időnk nagyrésztét a takaró alatt töltöttük. Ételt nekünk nem járt, a szüleink osztották meg velünk az adagjukat. Mi, gyerekek hivatalosan nem léteztünk.

Azt beszéltek a táborban, hogy az egyik gestapós fizetség fejében szemet huny a gyerekek felett, de csak azzal a feltétellel, ha a felettesei nem veszik észre, egyébként nagy bajba kerül. Így továbbra is a takaró alatt kellett tartózkodnunk.

Csestochowában mindig éhes voltam. Apámat csak egyszer-kétszer láttam egész idő alatt. Emlékszem ütlegetésekre, ordításokra, lövésekre. A legjobban az zavart, hogy sohasem lehettem kettesben anyámmal. Mindenhol sokan voltak, és a fürdőszobában is nőekkel kellett együtt lennem. Túl kicsi voltam ahhoz, hogy a férfiakhoz küldjenek.

A kinti életből nem sokat láttam, mert legtöbbször el kellett bújniom. Vagy a takaró, vagy az ágy alatt voltam. A legfelső ágyra, ahol én bújtam, soha nem jött fel senki, mert túl magas volt.

Fogalmam sem volt róla, hogy mindez miért történik. Csak annyit tudtam, hogy a németek nem szeretnek bennünket, mert zsidók vagyunk.

Deblinben maceszt sütöttek húsvétra. Azok, akik csak kóser ettek, szétosztották a kenyéradagjukat. Ha nem tudtak kóser enni, inkább nem ettek.

Apámnak még Csestochowában is megvolt az imaszíja. Nekem is volt. Sokan imádkoztak a táborban. A héber ábécét is gyakoroltam. Szüleim beszéltek a sabeszről meg más ünnepekről, de hivatalos oktatás nem volt.

(Csestochowát 1945. január 17-én szabadították fel a szovjet csapatok.)

Az oroszok barátságosak voltak hozzánk. Cukrot és kenyeret kaptunk tőlük. Kérték, mutassuk meg a legkegyetlenebb németeket és azokat a lengyeleket, akik együttműködtek a németekkel. Mi vissza akartunk térni Deblinbe. Megkértük az egyik orosz, segítsen ebben. Nagyon kedves volt. Feltett bennünket egy vonatra, és egy másik orosz katonát bízott meg, hogy ne zaklassanak bennünket. A háború után a lengyelek vonatokat állítottak meg menet közben, és fülkéről fülkére keresték a zsidókat. Ott helyben agyonlőtték a táborból hazatérőket. Az oroszok megpróbálták ezt megakadályozni.

Amikor megérkeztünk Deblinbe, a ház üres volt, nem volt mit ennünk. Anyám elment egy szomszédhoz, egy régi ismerőshöz. „Maguk még mindig élnek?” – kiáltott fel, és becsapta az ajtót anyám orra előtt. Mások is megkérdezték: „Hogyhogy nem ölték meg magukat?” Évekig ezt hallgattuk, miközben abban reménykedtünk, hogy visszajönnek a testvéreim. Aztán a két bátyám csodával határos módon visszajött Buchenwaldból.

Apám úgy érezte, el kell mennünk Lengyelországból. A lengyelek láthatóan nem kedveltek bennünket, és még ha maradnak is az oroszok, a kommunizmus sem fogja eltérni a vallásos zsidókat. Elhatároztuk, bárhová is, de elmegyünk. Valahonnan hallottuk, hogy Németországban különböző szervezetek segítik a zsidó menekülteket Izraelbe, Amerikába és más országokba telepedni.

Deblinből Łódźba költöztünk. Łódź nagyváros volt, élt még itt néhány zsidó közösség. Mindannyian túlélők voltak. Elkezdtem tanulni egy zsidó iskolában. Lassan megtanultam olvasni, és a Bibliát is tanulmányozni kezdtem. Még ma is emlékszem azokra a vad verekedésekre, amit a lengyel suhancokkal vívtunk nap mint nap. Ki kellett dolgoznunk a védekezés stratégiáját. Én elég gyenge voltam, mindig a többiek védtek meg. A lengyelek mindennap vártak bennünket az iskola előtt, a rendőrség pedig úgy tett, mintha semmit sem látna. Dühítette őket, hogy túléltek. Nyíltan meg is mondták: „Nagy kár, hogy Hitler nem tudta befejezni, amit elkezdett!”

(Lengyelországot tilos volt elhagyni, de Dávid és családja valahogy átszökött Németországba, az amerikai zónába. A Hontalanok

Táborában laktak, és várták az engedélyt, hogy kimehessenek Amerikába.)

Az amerikaiak igyekeztek segíteni. Rengeteg cukrot, csokoládét és rágógumit kaptunk tőlük. Emlékszem az első rágógumiélményemre. Csak rágtam és rágtam. Teljesen új világ volt ez számunkra. Nagyon sovány voltam, éppúgy, mint a testvéreim. A doktor azt mondta, hogy rengeteg vitaminra van szükségünk. Ruhát is az amerikaiaktól kaptunk. Szállást adtak és ennivalót. A tanulás is elkezdődött. Bremerhavenben külön táborokat állítottak fel azoknak, akik már megkapták a hivatalos papírokat az Amerikába való áttelepüléshez. Az egyetlen

feltétel az volt, hogy a rokonoktól vállaló levelet kellett kapnunk, amely szerint ők gondoskodnak rólunk, miután Amerikába érkezünk. Szerencsére voltak ilyen rokonaink.

Jó sokáig tartott, amíg valamelyest elfelejtettem a félelmeimet, az állandó rettegést. Évekig hátra-hátrafordultam, nem követnek-e. Persze ez már régen elmúlt. Az egész nagyon régen történt. Az igazság az, hogy a gyerekeim sohasem halották, amit most magának elmondtam. Sosem szóltam nekik róla egy szót sem . . .

(Dávid jelenleg New Yorkban tanít egy rabbiképzőben.)

SURÁNYI VERA FORDÍTÁSA

Márton László / IDILL

Hepehupás, kopott mezőn angolok
krikettező sokasága andalog.

Labdacsukat magaslatról pofozzák;
ha elgurul, vissza többé nem hozzák.

Nyelvlógatva szaladgál egy kiskutya.
Mit engedhet meg magának, nem tudja.

A távolban fölberreg egy fűnyíró:
fünek lenni és füveket nyírni jó.

Az országút hemzsegése messze van;
sziklák mögé bújt a falu, Sheringham.

Omló part alatt a tenger enyhe kék.
Fakó párát hömpölyget a brit nyárvég.

Főnt elzúg négy vagy öt vadászrepülő,
ám a hangulatra nem ez jellemző.

Lent egy ember vakmerően fürdőzik.
Biztonságát úszópuffancsok őrzik.

Idős hölgy a kavicsok közt kotorász:
a faluban kavicsból van minden ház.

Szürke gránit, közömös és gömbölyű,
némelyiknek féloldala dombormű.

Egy szóval sem állítja, hogy elveszünk:
volt előttünk, és lesz, ha már nem leszünk.

Visszavonul a hullám. Itt az apály.
Előbukkan egy nagy rozsdás vastartály.

Idős urak megfontoltan csevegnek,
szavaikkal nem az űrben lebegnek.

Hogy kitör vagy ki nem tör a háború,
ezt vitatják. Rájuk bámul egy borjú.

Nem tudja, hogy mivé lesz az élete,
mert ha tudná, nagyon szomorú lenne.

1990. AUGUSZTUS